

Justitiedepartementet
Ju2024/00480

Sundsvalls kommuns yttrande över utkast till lagrådsremiss Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

Sammanfattning

Sundsvalls kommun ser positivt på att den grupp som berörs får en högre ersättning och ges möjlighet till förbättrade levnadsvillkor i Sverige. Dock anser Sundsvalls kommun att det finns flertalet oklarheter i lagrådsremissen vad gäller konsekvenserna av de föreslagna lagändringarna. Som SKR påtalat i sitt yttrande riskerar till exempel ett stort försörjningskrav att flyttas över från staten till kommunerna. När målgruppen undantas från exempelvis barnbidrag och bostadsbidrag kommer flera ukrainare få svårt att klara sitt uppehälle och då kommer man vända sig till kommunernas socialtjänst i stället. Samtidigt är det väldigt otydligt hur staten har tänkt kompensera för kommunernas ökade kostnader. Detta behöver klargöras innan lagstiftningen träder i kraft. Vidare vill Sundsvalls kommun också lyfta risken för att det som är tänkt som en förbättring för målgruppen kan bli ett biståndsberoende över längre tid. Sundsvalls kommun delar utredningens bedömning att det kan anses rimligt att målgruppen inte ska ha rätt till stöd och service enligt LSS men ser samtidigt en risk för att individer som inte har rätt till insatser med stöd av LSS kan komma att behöva hjälp med stöd av socialtjänstlagen.

Synpunkter på förslaget

Positivt med högre ersättning och förbättrade levnadsvillkor

Sundsvalls kommun ser positivt på att den grupp som berörs får en högre ersättning och ges möjlighet till förbättrade levnadsvillkor i Sverige. Det är till exempel bra att den grupp individer som arbetar får ta del av vissa ersättningar, så som ersättning för vård av barn och sjukpenning, vilket

också är positivt ur ett barnperspektiv. Det blir också avsevärt mycket bättre för hela den berörda gruppen som beviljats uppehållstillstånd att de kan erbjudas sjukvårdsinsatser och därmed inte behöver återvända till hemlandet för vård som inte bedöms vara akut.

Risk för bidragsberoende

Sundsvalls kommun ser dock risker att det som man tänker är en förbättring för målgruppen och med ökade möjligheter till etablering, utbildning och arbete kan leda till ett biståndsberoende över längre tid. De som berörs av lagförslaget kommer sannolikt att få det bättre ekonomiskt, men möjligheten för dem att nå självförsörjning är liten så länge de inte har rätt till bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner.

Rätt till LSS

De förändringar som föreslås i remissen innebär att en person som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare än vad nuvarande regler medger. Det leder till, om inte det tydliggörs att dessa personer undantas från LSS, att en ny möjlighet skulle öppnas för att ansöka om LSS-insats. Förslagen ändring i Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade är därför nödvändig.

Sundsvalls kommun anser att det är rimligt att personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller personer med uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd inte ska ha rätt till stöd och service enligt LSS är rimligt utifrån att inga personer utan uppehållstillstånd, framför allt asylsökande, idag har rätt till LSS. Att ge personer som omfattas av massflyktsdirektivet den rätten skulle skapa olika förutsättningar för individer med liknande omständigheter.

Samtidigt ser Sundsvalls kommun att de individer som inte har rätt till insatser med stöd av LSS kan komma att behöva ges med stöd av Socialtjänstlagen. Det är juridiskt sett fullt möjligt att bevilja dessa stödinsatser enligt socialtjänstlagen, men genomförandet av dessa stödinsatser blir sällan av bästa möjliga kvalitet och i många fall saknas även nödvändig kompetens. De insatser som kommer att behöva ges med stöd av socialtjänstlagen kommer dessutom, så som Sundsvalls kommun tolkar förslaget som det ser ut i dagsläget, inte heller att kompenseras ekonomiskt om det inte avser boendeinsatser. En ytterligare risk är också att när en person inte är berättigad insatser enligt LSS kan det påverka en familjs möjligheter att komma ut i arbete och bli självförsörjande.

Otydligheter vad gäller ersättning till kommuner

Sundsvalls kommun anser också att de förslag som lagts fram i lagrådsremissen kan komma att bli mycket kostsamma för kommunerna. Som SKR påtalat i sitt yttrande riskerar ett stort försörjningskrav att flyttas över från staten till kommunerna. Exempelvis när målgruppen undantas från exempelvis barnbidrag och bostadsbidrag kommer flera ukrainare få svårt att klara sitt uppehälle och då kommer man vända sig till kommunernas socialtjänst i stället. Samtidigt är det väldigt otydligt hur staten har tänkt sig kompensera för kommunernas ökade kostnader för ekonomiskt bistånd, för anordnande av insatser som kompensation för LSS-insatser och för eventuella behov av att utöka kommunens verksamhet i syfte att kunna hantera de fler arbetsuppgifter. Detta behöver klargöras innan lagstiftningen träder i kraft.

Ytterligare otydligheter i förslaget

Det finns ett antal ytterligare oklarheter i förslaget som Sundsvalls kommun vill lyfta fram:

- Cirka 33 000 personer kommer att uppfylla kraven och därmed kunna folkbokföras så snart lagen trätt i kraft. Det finns med andra ord risker att det uppstår en mottagningstopp hos till exempel Skatteverket och Arbetsförmedlingen som kommer att leda till en fördröjning i etableringsfasen. Hur är denna tänkt att hanteras? Detta kommer sannolikt att innebära avsevärda konsekvenser för kommunernas hantering av och kostnader för ekonomiskt bistånd.
- Det beskrivs i förslaget att ekonomiskt bistånd initialt ska beviljas i glappet mellan lagen om mottagande av asylsökande och etableringsersättning, men i förslaget kan man utläsa att det även kommer att förekomma ärenden som blir långvariga utifrån att de inte ska ha rätt till exempelvis bostadsbidrag, barnbidrag och äldreförsörjningsstöd. Ska ekonomiskt bistånd kompensera för de ersättningar som inte kommer ges i socialförsäkringssystemet? Det vill säga ska kommunen i bedömningarna utgå från att det är skälig levnadsnivå som gäller och ha den enskilde då rätt till riksnorm? Detta är inte tydligt beskrivet i förslaget.
- Ska målgruppen omfattas av anvisningar? Det behöver bli tydligt för vilket ansvar kommunen ska ha att erbjuda boenden. Detta eftersom kommunen behöver organisera sig och eventuellt utöka personalstyrkan både inom integrationsteam och ekonomiskt bistånd.

- Är tanken att de som bor i Sundsvall ska anvisas till Sundsvall vid eventuella anvisningar? Att individerna inte behöver byta stad och flytta och bryta upp från skolor är också av stor vikt ur ett barnrättsperspektiv.
- Hur kommer kommunernas ansvar för att bedriva anvisningsboende kontra det faktum att ersättningen ska upphöra inom 1 månad från det att personen folkbokförts att hantera? Hur förväntas kommunerna, som bedriver dessa boenden enligt avtal med Migrationsverket, att kunna bära den kostnad som man står kvar med. Det är inte sannolikt att kommunen kan fylla platserna med nyanlända.
- I förslaget framgår att folkbokföring ska ske inom fyra veckor från den dag då förutsättningarna för folkbokföring är uppfyllda, innebär det att man då bör ha arrangerat någon form av mer permanent, eget boende till dess? Eller ska folkbokföring ske, i förekommande fall, på kommunens anvisningsboende som kommunen då inte längre kommer att få ersättning för? En månad är förhållandevis kort tid att hitta en egen bostad.